

דברים 16

Судей и надзирателей поставь себе во
всех вратах твоих, которые
Превечный, Бог твой, дает тебе, по
коленам твоим, и пусть они судят
народ судом справедливым.

18 שופטים ושטרם תתן-לך בכל-שעריך אשר יהיה properly

אלהיה נתן לך לשבטיך ושפטו את-העם משפט-צדק:

דינין ופרענין תמני לך בכל קרניך די יי אלהיה יהב לך
לשבטיך וידונון ית עמא דין דקשוט

Rashi

שופטים ושטרם. שופטים, דיינין הפוסקים את הדין: ושטרם. הרודין את העם אחר מצותן, שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט:

בכל שעריך. בכל עיר ועיר (סנהדרין טז):

לשבטיך. מוסב על תתן לך, שופטים ושטרם תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך:

לשבטיך. מלמד, שמושיבין דיינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר:

ושפטו את העם וגו'. מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפט צדק:

Не криви судом, не лицепрятствуй,
и не принимай мзды, ибо мзда
ослепляет глаза мудрых и извращает
слова праведных.

לֹא תִצְלִי דִין לֹא תִשְׁתַּמֹּדֶע אַפִּין וְלֹא תִקְבֵּל שֹׁחַד
אֲרֵי שֹׁחַד מְעִיר עֵינֵי חֲכִימִין וּמְקַלְקֵל פִּתְגָּמִין תְּרִיצִין

a donation

19 לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִכִּיר פָּנִים וְלֹא-תִקַּח שֹׁחַד

properly

כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֵר עֵינֵי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים:

Rashi

לא תטה משפט. כמשמעו:

לא תכיר פנים. אף בשעת הטענות, אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב, לפי שכשרואה שהדיין מכבד את חברו, מסתמין טענותיו:

ולא תקח שחד. אפילו לשפוט צדק (ספרי קמד):

כי השחד יעור. משקבל שוחד ממנו, אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו (כתובות קה:):

דברי צדיקים. דברים המצודקים, משפטי אמת:

Справедливость, справедливость
преследуй, дабы ты жив был и владел
землею, которую Превечный, Бог
твой, дает тебе.

קִשְׁטָא קִשְׁטָא תְּהִי רְדִיף בְּדִיל דְּתִיחִי וְתִירַת יָת
אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ

20 צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וִירִשֶׁת אֶת-הָאָרֶץ

אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: (ס)

Rashi

צדק צדק תרדף. הלך אחר בית דין יפה (ספרי קמד — סנהדרין לב:):

למען תחיה וירשת. כדאי הוא מנוי הדיינים הכשרים, להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן (שם):

Не сади себе рощи, какого-бы ни
было дерева, возле жертвенника
Превечного, Бога твоего, который ты
сделаешь себе.

לֹא תִצְבֹּב לְךָ אֲשֶׁרֶת כָּל אֵילָן בְּסִטֵּר מִדְּבַחָא דִּי
אֱלֹהֶיךָ דִּי תַעֲבֹד לְךָ

21 לֹא-תִטֶּע לְךָ אֲשֶׁרֶת כָּל-עֵץ אֲצֵל מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לְךָ: (ס)

Rashi

לא תטע לך אשרה. לחייבו עליה משעת נטיעתה, ואפילו לא עבדה, עובר בלא תעשה על נטיעתה:
לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית:

И не воздвигай себе столба, чего
ненавидит Превечный, Бог твой.

22 וְלֹא־תִקֵּים לָךְ מִצְבֵּה אֲשֶׁר שָׁנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ס)

וְלֹא תִקֵּים לָךְ קָמָא דִּי סָנִי יִי אֱלֹהֶךָ

Rashi

ולא תקים לך מצבה. מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים:
אשר שנא. מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שנא, כי חק היתה לכנענים, ואע"פ שהיתה אהובה לו בימי
האבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוה אלו חק לעבודת אלילים:

דברים 17

Не приноси в жертву Превечному,
Богу твоему, вола или ягненка, на
котором будет порок, чтонибудь
дурное, ибо это мерзость для
Превечного, Бога твоего.

1 לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ

anything

מִוֶּם כָּל דְּבַר רָע כִּי תֹעֲבֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא:

(ס)

לֹא תִכּוֹס קֶדֶם יִי אֱלֹהֶךָ תּוֹר וְאֶמֶר דִּי יְהִי בֵּה מוּמָא
כָּל מַדְעָם בֵּישׁ אָרִי מְרַחֵק קֶדֶם יִי אֱלֹהֶךָ הוּא

Rashi

לא תזבח וגו' כל דבר רע. אזהרה למפגל בקדשים ע"י דבור רע (ספרי קמז). ועוד נדרשו בו שאר דרשות בשחיטת קדשים
(זבחים לו.):

Когда найдется среди тебя в каких
нибудь из врат твоих, которые
Превечный, Бог твой, дает тебе,
мущина, или женщина, который
сделает дурное в очах Превечного,
Бога твоего, преступив завет Его,

אֲרִי יִשְׁתַּכַּח בֵּינֶךָ בַּחֲדָא מִקְרוֹיָךְ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ
גִּבֹּר אוֹ אִתְמָא דִּי יַעֲבֹד יֵת דְּבִישׁ קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְמַעַבְר עַל קִימָה

Rashi

לעבר בריתו. אשר כרת ה' אתכם שלא לעבוד אלילים:

И пойдет и станет служить богам
иным, и поклонится им, или солнцу,
или луне, или всему воинству
небесному, чего я не повелел;

וְאִזֹּל וּפְלַח לְטַעוֹת עַמְמִיָּא וּסְגִיד לְהוֹן וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ
לְסִיָּהֲרָא אוֹ לְכָל חִילֵי שָׁמַיָּא דִּי לֹא פִקְדִית

Rashi

אשר לא צויתי. לעבדם (מגילה ט:):

И тебе возвещено будет, и ты
услышишь, и ты хорошо розыщешь, и
вот, справедливо, верно это, соделана
была мерзость эта в Израиле:

וַיִּתְחַוֵּי לָךְ וְתִשְׁמַע וְתִתְּבַע יְאוֹת וְהָא קִשְׁטָא כּוֹן
פְּתִגְמָא אִתְעֵבִידַת תּוֹעֵבָתָא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל

Rashi

נכון. מכון העדות:

2 כִּי־יִמָּצֵא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶתֶד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הָרַע בְּעֵינָי
יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֵר בְּרִיתוֹ:

3 וְיָלַךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וּלְשִׁמְשֵׁשׁ | אוֹ
לְיָרֵחַ אוֹ לְכָל־צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:

4 וְהִגַּדְתָּ לָךְ וְשִׁמַּעַתָּ וְדַרְשַׁתָּ הֵטֵב וְהִנֵּה אָמַת נָכוֹן הַדָּבָר
נַעֲשִׂיתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

То выведи мужчину сего или женщину
сию, которые соделали это дурное
дело, ко вратам твоим, мужчину ли,
или женщину, и побей их камнями,
— пусть умрут.

וְתִפֶּק יָת גִּבְרָא הָהוּא אוֹ יָת אִתְתָּא הָהִיא דִּי עֲבָדוּ יָת
פְּתִגְמָא בִישָׁא הִדִּין לְתִרְעָה בֵּית דִּינָךְ יָת גִּבְרָא אוֹ יָת
אִתְתָּא וְתִרְגְּמוּן בְּאַבְנֵי יוֹמוֹתוֹן

5 וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהִיא אֲשֶׁר
עָשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל־שַׁעְרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ
אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בְּאַבְנִים וּמָתוּ: properly

Rashi

והוצאת את האיש ההוא וגו' אל שעריך וגו'. המתרגם אל שעריך, לְתִרְעָה בית דין, טועה, שכן שנינו אל שעריך זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו. נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה, מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו, אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו, ותרגומו לְקַרְוִיךָ:

По показанию двух свидетелей или
трех свидетелей должен быть
умерщвлен подлежащий смертной
казни; он не должен быть умерщвлен
по показанию одного свидетеля.

עַל מִימַר תְּרִין סִהְדִין אוֹ תִלְתָּא סִהְדִין יִתְקַטֵּל דְּחִיב
קְטוֹל לֹא יִתְקַטֵּל עַל מִימַר סִהִיד חַד

6 עַל־פִּי | שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמַת הַמָּת לֹא
יוֹמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד:

Rashi

שנים עדים או שלשה. אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לך שלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולם (מכות ה:):

Рука свидетелей да будет на нем
первою, чтобы умертвить его, а рука
всего народа после; так устрани зло
из среды твоей.

יָדָא דְסִהְדֵי תְהִי בֵּה בְּקִדְמִיתָא לְמִקְטֵלָה וְיָדָא דְכָל
עָמָא בְּבִתְרִיתָא וְתַפְלִי עֲבַד דְּבִישׁ מִבֵּינָךְ

7 יָד הָעֵדִים תְּהִי־בּוֹ בְּרֵאשֹׁנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל־הָעָם
בְּאַחֲרֹנָה וּבְעֶרְתָּ הָרָע מִקְרִבְךָ: (פ)

Когда трудно будет для тебя дело к
решению, между кровью и кровью,
между правом и правом, и между
язвой и язвой, во всех делах спорных
во вратах твоих: то встань и взойди к
тому месту, которое изберет
Превечный, Бог твой,

ארי יתכסי מנה פתגמא לדינא בין דמא לדמא בין
דינא לדינא ובין מכתש סגירו למכתש סגירו פתגמי
פלגתא דינא בקרוי ותקום ותסק לאתרא די יתריעי יי
אלהך בה

8 כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-דִּין

לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעְרֶיךָ וְקִמַּת וְעִלִּיתָ

אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

Rashi

כי יפלא. כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך:

בין דם לדם. בין דם טמא לדם טהור (נדה יט — ספרי קנב):

בין דין לדין. בין דין זכאי לדין חייב:

ובין נגע לנגע. בין נגע טמא לנגע טהור:

דברי ריבות. שיהיו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזכה:

וקמת ועלית. מלמד, שבית המקדש גבוה מכל המקומות (סנהדרין פז):

И прийди к священникам-Левитам, и
к судье, который будет в те дни, и
расспроси, а они возвестят тебе
решение дела.

ותיתי לות פהניא לואי ולות דינא די יהי ביומיא
האנון ותתבע ויתווין לך ית פתגמא דדינא

9 וּבֹאתְ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה

בַּיָּמִים הָהֵם וְדִרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:

Rashi

הכהנים הלויים. הכהנים שיצאו משבט לוי:

ואל השופט אשר יהיה בימים ההם. ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמוע לו (ספרי קנג), אין לך אלא

שופט שבימך (ר"ה כה.):

И сделай согласно слову, какое они
возвестят тебе с того места, которое
изберет Превечный, и блюди
исполнять во всем так, как они тебя
наставляли будут.

וְתַעֲבֹד עַל מִימַר פִּתְגָמָא דִּי יְחִוּוּן לָךְ מִן אֶתְרָא הֵהוּא
דִּי יִתְרַעֲי יְיָ וְתִטֵּר לְמַעַבְד כָּל דִּי יִלְפִנָּךְ

По наставлению, которое они дадут
тебе, и по решению, которое они
скажут тебе, ты поступать должен; ты
не должен уклоняться от слова,
которое они возвестят тебе, ни
направо, ни налево.

עַל מִימַר אֲוִרִיתָא דִּי יִלְפִנָּךְ וְעַל דִּינָא דִּי יִימְרוּן לָךְ
תַּעֲבֹד לֹא תִסְטִי מִן פִּתְגָמָא דִּי יְחִוּוּן לָךְ יִמִּינָא
וּשְׂמָאלָא

10 וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יֹרֶוּךָ:

11 עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֶוּךָ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֵאמְרוּ
לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לָךְ יָמִין
left
וּשְׂמָאל :

Rashi
ימין ושמאל. אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (ספרי קנד), וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין,
ועל שמאל שמאל:

А человек, который поступит
дерзновенно, не слушаясь
священника, стоящего там на
служении Превечному, Богу твоему,
или судьи, — да умрет человек сей;
так устрани зло из Израиля.

וְגִבֹר דִּי יַעֲבֹד בְּרָשָׁע בְּדִיל דְּלֹא לְקַבְּלָא מִן כְּהֵנָּא
דְּקָאֻם לְשִׁמְשָׁא תַּמָּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוּ מִן דִּינָא
וְיִתְקַטֵּל גִּבּוֹרָא הֵהוּא וְתַפְּלִי עֲבָד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל

12 וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶל־הַכֹּהֵן
הַעֹמֵד לְשֵׁרֵת שָׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוּ אֶל־הַשֹּׁפֵט
וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבִעֲרִיתָ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל:

И весь народ услышит и убоится, и не
будут впредь поступать дерзновенно.

וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִרְשְׁעוּ עוֹד

13 וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִרְשְׁעוּ עוֹד: (ס) ^{to seethe} זִידוֹן

Rashi

וכל העם ישמעו. מכאן, שממתינן לו עד הרגל, וממיתין אותו ברגל (סנהדרין פט.):

שני

Когда войдешь в землю, которую
Превечный, Бог твой, дает тебе, и ты
овладеешь ею, и поселишься в ней, и
скажешь: поставлю над собою царя,
подобно всем народам, которые
вокруг меня:

אֲרִי תַעֲזוֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהִי יְהִי לְךָ וְתִירְתָּהּ וְתִיַּתֵּב
בָּהּ וְתִימַר אָמְנִי עָלַי מֶלֶכָא כְּכָל עַמְמֵי דִּי בְּסַחְרֵנִי

То поставь над собою царя, которого
изберет Превечный, Бог твой; из
среды братьев твоих ты должен
поставить над собою царя; не можешь
поставить над собою чужестранца,
который не брат тебе.

מִנְאָה תִּמְנִי עָלֶיךָ מֶלֶכָא דִּי יִתְרַעֲי יִי אֱלֹהִיךָ בָּהּ מְגוֹ
אַחֶיךָ תִּמְנִי עָלֶיךָ מֶלֶכָא לֵת לְךָ רִשׁוֹ לְמִנְאָה עָלֶיךָ גְּבֵר
נוֹכְרִי דִּי לֹא אַחֻוּךָ הוּא

14 כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וַיִּרְשָׁתָּהּ

וַיִּשְׁבָּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל־הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי:

15 שׁוֹם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ

מִקְרֹב אַחֶיךָ תַּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לֵתֵת עָלֶיךָ

אִישׁ נֹכְרִי ^{foreigner} אֲשֶׁר לֹא־אַחֶיךָ הוּא:

Только чтоб он не заводил у себя
много коней, и не возвращал народа в
Египет для умножения коней;
Превечный же сказал вам: вы не
должны более возвращаться по этому
пути;

לְחֹד לֹא יִסְגִּי לֵה סוּסוֹן וְלֹא יִתֵּב יֵת עֲמָא לְמִצְרַיִם
בְּדִיל לְאַסְגָּאָה לֵה סוּסוֹן וְיֵי אֲמַר לְכֹן לֹא תוֹסְפוֹן
לְמִתּוֹב בְּאַרְחָה הַדִּין עוֹד

Rashi

לא ירבה לו סוסים. אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם, כמו שנאמר בשלמה, וְתַעֲלֶה וְתִצֵּא מִרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוֹס בְּחִמְשִׁים וּמֵאָה (מלכים א' י, כט — סנהדרין כא:):

И чтобы он не брал себе много жен,
дабы не уклонялось сердце его; также
серебра и золота не должен он
запасать себе слишком много.

וְלֹא יִסְגִּי לֵה נָשִׁים וְלֹא יִטְעִי לִבָּהּ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא
יִסְגִּי לֵה לְחֻדָּא

Rashi

ולא ירבה לו נשים. אלא שמונה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו, וְאִם מְעַט וְאִסְפָּה לָךְ כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה (שמואל ב' יב, ח):

וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. אלא כדי ליתן לאכסניא (ס"א לאפסניא) (סנהדרין שם:):

И да будет, когда он воссядет на
престол царства своего, то пусть
спишет себе список учение сего в
книгу, с той, что у священников-
Левитов;

וְיִהְיֶה כְּמִתְבָּהּ עַל כְּרִסָּא מְלָכוּתָהּ וְיִכְתּוֹב לֵה יֵת
פִּתְשָׁנָן אוֹרִיתָא הָדָא עַל סְפָרָא מִן קֳדָם כְּהֵנִיָּא לְוָאִי

Rashi

16 רָק לֹא יִרְבֶּה-לּוֹ סוּסִים וְלֹא יֵשִׁיב אֶת-הָעָם מִצְרִימָה
לְמַעַן הִרְבוֹת סוֹס וַיְהִי אֲמַר לָכֶם לֹא תוֹסְפוֹן לְשׂוֹב
בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

17 וְלֹא יִרְבֶּה-לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא
יִרְבֶּה-לּוֹ מְאֹד:

18 וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלָכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת-מִשְׁנֵה
הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

והיה כשבתו. אם עשה כן, כדאי הוא שתתקיים מלכותו:

את משנה התורה. שתי ספרי תורות, אחת שהיא מונחת בבית גזיו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו (סנהדרין שם), ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שגון ודבור:

И да будет оно при нем, и да читает он в ней во все дни жизни своей, дабы научался бояться Превечного, Бога своего, блюсти все слова учение сего и постановления сии, чтобы исполнять их;

ותהי עמה ויהי קרי בה כל יומי חייהי בדיל דילף
למדחל קדם יי אלהה למטר ית כל פתגמי אורייתא
הדא וית קימא האליו למעבדהו

19 והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה

את יהוה אלהיו לשמר את כל דברי התורה הנאת
ואת החקים האלה לעשותם:

Rashi

דברי התורה. כמשמעו:

Чтобы не возгордилось сердце его над братьями его, и чтобы не уклонялся он от заповеди ни направо, ни налево; дабы он долгоденствовал на царстве своем, он и сыны его в среде Израиля.

בדיל דלא ירים לבו מאחיהי ובדיל דלא יסטי מן
תפקדתא ימינא ושמאלא בדיל דיורך ימין על
מלכותה הוא ובנוהי בגו ישראל

20 לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין

left
ושמאל למען יאריך ימים על מלכותו הוא ובניו

בקרב ישראל: (ס)

Rashi

ולבלתי סור מן המצוה. אפילו מצוה קלה של נביא:

למען יאריך ימים. מכלל הן אתה שומע לאו, וכן מצינו בשאול, שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחל עד באי אליך (שמואל א' י, ח), להעלות עלות וגו', וכתוב ויחל שבעת ימים (שם יג, ח), ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה, עד שבא שמואל ואמר לו נספלת לא שמרת וגו' (שם יג) ועתה ממלכתך לא תקום (שם יד), הא למדת, שבשביל מצוה קלה של נביא, נענש:

הוא ובניו. מגיד שאם בנו הגון למלכות, הוא קודם לכל אדם (הוריות יא:):

שלישי

דברים 18

Да не будет священникам-Левитам,
всему колену Левиину, части и удела
с Израилем: огнепалимые жертвы
Превечного и удел Его пусть едят.

לֹא יִהְיֶה לְכֹהֲנֵי לְוִי כָּל שְׁבֻט דְּלוֹי חֶלֶק וְאַחְסָנָא
עִם יִשְׂרָאֵל קִרְבָּנֵי דִי וְאַחְסָנִתָּה יִכְלוּ

1 לֹא יִהְיֶה לְכֹהֲנֵי הַלְוִיִּם כָּל־שְׁבֻט לְוִי חֶלֶק וְנַחֲלָה

עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֹאכְלוּ:

Rashi

כל שבט לוי. בין תמימין בין בעלי מומין:

חלק. בביזה:

ונחלה. בארץ:

אשי ה'. קדשי המקדש (ס"א קדשי הקדשים):

ונחלתו. אלו קדשי הגבול, תרומות ומעשרות, אבל נחלה גמורה, לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו (קסד), ונחלה לא יהיה לו. זו נחלת שאר. בקרב אחיו, זו נחלת (גירסת הרמב"ן: שבעה) חמשה, ואיני יודע מה היא, ונראה לי, שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממים, ושל סיחון ועוג שני עממים, אמורי וכנעני, ונחלת שאר לרבות קיני וקנזי וקדמוני, וכן דורש בפרשת מתנות שנאמרו לאהרן על כן לא היה ללוי וגו', להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני (ספרי קרח קיט). שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס, הכי גרסינן בספרי. ונחלה לא יהיה לו, אלו נחלת חמשה. בקרב אחיו. אלו נחלת שבעה, נחלת חמשה שבטים ונחלת שבעה שבטים, ומתוך שמשע ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבעה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד:

А удела да не будет ему в среде
братьев его: Превечный — удел его,
как Он говорил ему.

וְאַחְסָנָא לֹא יִהְיֶה לָהּ בְּגוֹ אַחֵיהּ מִתְּנֵן דִּיהַב לָהּ יִי

אֲנוּן אַחְסָנִתָּה כְּמָא דִּי מְלִיל לָהּ

2 וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ בְּקִרְבִּי אֲחֵי יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ

כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ: (ס)

כאשר דבר לו. בארצם לא תנחל גו' אני חלקך (במדבר יח, כ):

И вот что будет положенное для
священников от народа, от
приносящих жертвы, волов-ли или
овец: должно отдавать священнику
плечо и челюсти и желудок.

3 וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפֹּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִבְחֵי הַזֶּבַח

the paunch
or first...

אִם־שׁוֹר אִם־שֶׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרֶעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה

:

וְדִין יִהְיֶה דְחֹזִי לְכַהֲנִיָּא מִן עָמָא מִן נְכֹסֵי נְכֹסְתָא אִם
תּוֹר אִם אִמֵּר וְיִתֵּן לְכַהֲנָא דְרוּעָא וְלוּעָא וְקִבְתָּא

מאת העם. ולא מאת הכהנים:

אם שור אם שה. פרט לחיה:

הזרוע. מן הפרק של ארכובה עד כף של יד שקורין אשפלדון:

והלחיים. עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים זרוע תחת יד, שנאמר וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ (במדבר כה, ז). לחיים, תחת תפלה,

שנאמר וַיַּעֲמֵד וַיִּנְחָס וַיַּפְלֵל (תהלים קו, ל). והקבה, תחת האשה אל קבתה (במדבר כה, ח — חולין קלד):

Начатки зернового хлеба твоего,
виноградного сока твоего и елея
твоего, и начатки стрижки овец твоих
отдавай ему,

gas

גַּז

oil

וַיִּצְהָרֶךְ

new wine

תִּירֹשֶׁךְ

וְרֹאשֵׁי־תֶבֶן

4

צֶאֱנַךְ תִּתֵּן־לוֹ:

רִישׁ עֲבוּרֶךְ חֲמֻרֶךְ וּמִשְׁחֶךְ וְרִישׁ גָּזָא דְעֶנְךָ תִּפְרֹשׁ לֵיהּ

ראשית דגנך. זו תרומה, ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור (תרומות פ"ד מ"ג), עין יפה אחד מארבעים, עין

רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים, וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר וְשִׁשִּׁיָּתָם הָאִיפָה מִחֻמֶּר

הַשְּׁעָרִים (יחזקאל מה, יג). ששית האיפה חצי סאה, כשאתה נותן חצי סאה לכור הרי א' מששים, שהכור שלשים סאין:

וראשית גז צאנך. כשאתה גוזז צאנך בכל שנה, תן ממנה ראשית לכהן, ולא פירש בה שיעור, ורבותינו (חולין קלז): נתנו בה

שיעור א' מששים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר וְחֵמֶשׁ צֶאֱן עֲשׂוּיֹת (שמואל"א כה, יח), רבי עקיבא

אומר, ראשית גז שתים, צאנך ארבע, תתן לו הרי חמש:

Ибо его избрал Превечный, Бог твой,
из всех колен твоих, чтобы он
предстоял, чтобы служил во имя
Превечного, он и сыны его во все дни.

אֲרִי בֵּה יִתְרָעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבִטֶיךָ לְמָקָם לְשִׁמְשָׁא
בְּשֵׁמָא דִּי הוּא וּבְנוּהִי כָּל יוֹמֵיָא

5 כִּי בּוֹ בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שְׁבִטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת

בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים: (ס)

Rashi

לעמוד לשרת. מכאן, שאין שירות אלא מעומד:

רביעי

И когда придет Левит из каких
нибудь из врат твоих в Израиле, где
бы он ни проживал, и придет, когда
ни пожелает душа его, на то место,
которое изберет Превечный,

וְאֲרִי יִיְתִי לוֹאָה מִחֻדָּא מִקְרִינֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי הוּא
דִּר תַּמָּן וְיִיְתִי בְּכָל רְעוּת נַפְשָׁה לְאַתְרָא דִּי יִתְרָעִי יְיָ

6 וְכִי־יָבֹא הַלֵּוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא

גֵּר שָׁם וּבָא בְּכָל־^{longing} אֶת־נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם

אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה:

Rashi

וכי יבא הלוי. יכול בבן לוי ודאי הכתוב מדבר, תלמוד לומר ושרת, יצאו לויים שאין ראויין לשירות (ספרי קסח):
ובא בכל אות נפשו וגו' ושרת. למד על הכהן, שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו. דבר אחר,
עוד למד על הכהנים הבאים לרגל, שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואע"פ שאין
המשמר שלהם:

И будет служить во имя Превечного,
Бога своего, как все братья его,
Левиты, предстоящие там пред
Превечным:

7 וְשָׁרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּכָל־אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים

שָׁם לִפְנֵי יְהוָה:

וַיִּשְׁמַשׁ בְּשֵׁמָא דַּיְי אֱלֹהֵהּ כְּכֹל אַחֲוָהּ לְוָאֵי דְמִשְׁמִשִּׁין תַּמָּן (בְּצִלוֹ) קָדָם יי

То равные доли пусть едят, кроме
вырученного им из продажи
отцовского имущества.

8 חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵאָכְלוּ לְבֶד מִמִּכְרֵיו ^{sale} עַל־הָאָבוֹת: (ס)

חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵיכְלוּ בֵּר מִמִּטְרֵתָא דִּיִּיתִי בְּשִׁבְתָּא דְכֵן
אַתְקִינוּ אֲבָהָתָא

Rashi

חלק כחלק יאכלו. מלמד, שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות, יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידים ומוספי שבת ונדרים ונדבות, תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות, חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות, ומכרו זה לזה טול אתה שִׁבְתָּךְ ואני אטול שבתך:

Когда ты войдешь в землю, которую
Превечный, Бог твой, дает тебе, то не
приучайся делать по мерзостям
народов сих.

9 כִּי אַתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ

לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֵבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם:

אַרִּי אַתָּ עָלִיל לְאַרְעָא דַּיְי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ לֹא תִילַף
לְמַעַבְד כְּתוֹעֵבֹת עַמִּיָּא הָאֲנֹן

Rashi

לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות (סנהדרין סח.). כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלין, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך שזה הוא חוק העובדי כוכבים:

Да не находится у тебя ни
проводящий сына своего или дочь
свою чрез огонь, ни занимающийся
волхвованием, ни чародей, ни
гадатель, ни ворожея,

10 לֹא־יִמָּצָא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ ^{a lot} קָסָם

קָסָמִים מְעֹנְנִין וּמְנַחֵשׁ ^{properly} וּמְכַשֵּׁף ^{properly}:

לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּךָ מַעֲבִיר בִּרְה וּבִרְתָּהּ בְּנוֹרָא קָסָם
קָסָמִין מְעֹנְנִין וּמְנַחֵשׁ וְחַרֵּשׁ

Rashi

מעביר בנו ובתו באש. היא עבודת המולך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן, ומעבירו בין שתייהם (סנהדרין סד:):
קסם קסמים. איזהו קוסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך, וכן הוא אומר עָמִי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל וּמִקְלוֹ יִגִּיד לוֹ (הושע

ד, יב):

מעונן. רבי עקיבא אומר, אלו נותני עונות, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל, וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים (סנהדרין

סה:):

מנחש. פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו (סנהדרין שם):

Ни обаятель, ни вызыватель духов, ни
прорицатель, ни вопрошающий
мертвецов.

11 וְחֵבֶר חֵבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעָנִי וְדָרַשׁ
soothsayer medium

אֱלֹהֵי־מֵתִים:

וְרִטְיוֹן רָטוֹן וְשֹׁאֵל בְּדִין וְדְכוּרוֹ וְתַבְעֵה מִן מֵתִיא

Rashi

וחבר חבר. שמצרף נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד (ספרי קעב):

ושואל אוב. זה מכשפות ששמו פיתום, ומדבר מִשְׁחָיו ומעלה את המת בבית השחי שלו:

וידעוני. מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו, ומדבר העצם ע"י מכשפות:

ודרש אל המתים. כגון המעלה בזכרותו, והנשאל בגלגולת:

Ибо мерзость для Превечного —
всякий делающий это, и за мерзости
эти Превечный, Бог твой, изгоняет их
пред тобою.

12 כִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹהֵהּ וּבְגִלָּל הַתּוֹעֲבַת
a
circumstance

הָאֱלֹהֵהּ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ:

אֲרִי מְרַחֵק יְיָ כָּל דֹּעֵבֵד אֵלָיו וּבְדִיל תּוֹעֲבַתָּ הָאֵלָיו

יְיָ אֱלֹהֶיךָ מְתַרֵּץ יְתִהוֹן מִקִּדְמוֹךְ

Rashi

כל עושה אלה. עושה כל אלה לא נאמר, אלא כל עושה אלה, אפילו אחת מהן (ספרי קעג):

Будь непорочен пред Превечным,
Богом твоим.

13 תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (ס)

שְׁלִים תִּהְיֶה בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ

Rashi

תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל

בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו:

חמישי

Ибо народы эти, которых ты
изгоняешь, слушают чародеев и
волхвов; тебе же не то дал
Превечный, Бог твой.

ארי עממיא האלין די את ירת יתהון מן מענניא ומן
קסמאי שמעין ואת לא כן ירב לך יי אלהיך

14 כי | הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל-מעננים

properly
ואל- קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהוה

אלהיך:

Rashi

לא כן נתן לך ה' אלהיך. לשמוע אל מעננים ואל קוסמים, שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים:

Пророка из среды твоей, из братьев
твоих, подобного мне, поставит тебе
Превечный, Бог твой; его слушаться
должны вы.

נביא מבינך מאחריך כותי יקים לך יי אלהיך מנה
תקבלון

15 נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך יהוה אלהיך אליו

תשמעון:

Rashi

מקרבך מאחריך כמוני. כמו שאני מקרבך מאחריך, יקום לך תחתי, וכן מנביא לנביא:

Совершенно так, как ты просил у
Превечного, Бога твоего, на Хореве, в
день собрания, говоря: да не услышу
более гласа Превечного, Бога моего, и
огня великого сего да не увижу более,
дабы не умереть мне.

ככל די שאלתא מקדם יי אלהיך בחרב ביוםא
דקהלא למימר לא אוסף למשמע ית קל מימרא דיי
אלהי וית אשתא רבתא הדא לא אחזי עוד ולא
אמות

16 ככל אשר-שאלת מעם יהוה אלהיך בחרב ביום

הקהל לאמר לא אוסף לשמע את-קול יהוה אלהי

ואת-האש הגדלה הנאת לא-אראה עוד ולא אמות:

Тогда сказал мне Превечный: хорошо
то, что они говорили.

וַאֲמַר יי לִי אוֹטִיבוּ דִּי מְלִילוֹ

Пророка поставлю им из среды
братьев их, подобного тебе, и вложу
слова Мои в уста его, и он будет
говорить им все, что Я повелю ему.

נְבִיאָא אֶקִים לְהוֹן מִגּוֹ אַחֵיהוֹן כְּוֹתֵךְ וְאַתָּן פְּתָגְמִי
נְבוּאָתִי בְּפִמָּה וּמִלַּל עֲמֵהוֹן יֵת כָּל דִּי אֶפְקֻדְנָה

И будет, человек, который не
послушается слов Моих, которые он
будет говорить именем Моим, — с
того Я взыщу.

וְיִהְיֶה גְבִירָא דִּי לֹא יִקְבֵּל לְפִתְגָמִי דִּי יִמְלִל בְּשֵׁמִי מִימְרִי
יִתְבַּע מִנָּה

Но тот пророк, который дерзнет
говорить что либо именем Моим, что
Я не повелел ему говорить, или
который будет говорить именем богов
иных, — да умрет такой пророк.

בְּרַם נְבִיאָא דִּי יִרְשַׁע לְמַלְלָא פְּתָגְמָא בְּשֵׁמִי יֵת דִּי לֹא
פְּקֻדְתָּה לְמַלְלָא וְדִי יִמְלִיל בְּשׁוּם טַעוֹת עֲמִמָּא
וְיִתְקַטֵּל נְבִיאָא הַהוּא

17 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ:

18 נְבִיאָא אֶקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אַחֵיהֶם כְּמוֹךְ וְנִתְּנִי דְבָרִי

בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ:

19 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרִי אֲשֶׁר יִדְבֹר

בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ:

20 אֶךְ הַנְּבִיאָא אֲשֶׁר יִזְדָּ ^{to seethe} לְדַבֵּר דְּבָר בְּשֵׁמִי אֵת

אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשֵׁם אֱלֹהִים

אַחֲרִים וּמֵת הַנְּבִיאָא הַהוּא:

Rashi

אשר לא צויתיו לדבר. אבל צויתי לחבירו (סנהדרין פט.):

ואשר ידבר בשם אלהים אחרים. אפילו כוון את ההלכה, לאסור את האסור ולהתיר את המותר:

ומת. בחנק, שלשה מיתתן בידי אדם, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו, והמתנבא בשם עבודת

אלילים. אבל הכובש את נבואתו, והעובר על דברי נביא, והעובר על דברי עצמו, מיתתן בידי שמים, שנאמר אנכי אדרוש

מעמו (סנהדרין פט. — ספרי קעג):

А если скажешь в сердце своем: как
мы узнаем слово, которого не говорил
Превечный?

21 וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה גִּדַּע אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר

לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה:

וְאֲרִי תִימַר בְּלִבְּךָ אֶכְדֹּן גִּדַּע יֵת פִּתְגָמָא דִּי לֹא מְלִלָה

יִי

Rashi

וכי תאמר בלבבך. עתידין אתם לומר, כשיבא חנניה בן עזור ומתנבא, הִנֵּה כָּלִי בֵּית ה' מוֹשְׁבִים מִבְּכֶלָה עֲתָה מְהֵרָה (ירמיה כז, טז), וירמיהו עומד וצווח אֶל הָעַמָּדִים וְעַל הָיָם, וְעַל יָתֵר הַפְּלִים (שם יט) שלא גלו עם יכניה, בְּכֶלָה יוֹכָאוּ (שם כב) עם גלות צדקיהו:

Что́ будет говорить пророк именем
Превечного, и не сбудется слово сие,
и не исполнится, — это и есть то
слово, которого не говорил
Превечный; злоумышленно говорил
сие пророк, — не бойся его.

22 אֲשֶׁר יִדְבֹּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יְהִי הַדָּבָר וְלֹא

malice

יָבוֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ

הַנְּבִיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: (ס)

דִּי יְמַלִּל נְבִיא בְּשֵׁמָא דִּי יְהוָה וְלֹא יְהִי פִתְגָמָא וְלֹא יִתְקַים
הוּא פִתְגָמָא דִּי לֹא מְלִלָה יִי בְּרִשָׁע מְלִלָה נְבִיא לֹא
תִדְחַל מִנָּה

Rashi

אשר ידבר הנביא. ויאמר דבר זה עתיד לבא עליכם (ספרי קעח), ותראו שלא יבא. הוא הדבר אשר לא דברו ה'. והרוג אותו. ואם תאמר, זו במתנבא על העתידות, הרי שבא ואמר עשו כך וכך ומפי הקב"ה אני אומר, כבר נצטוו, שאם בא להדיחך מאחת מכל המצוות לא תשמע לו (לעיל פרשה יג), אא"כ מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור, כגון אליהו בהר הכרמל, שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל, הכל לפי צורך שעה וסייג הפרצה. לכך נאמר אליו תשמעון: לא תגור ממנו. לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה (ספרי שם), ולא תירא ליענש עליו:

דברים 19

Когда Превечный, Бог твой, истребит народы, землю которых Превечный, Бог твой, дает тебе, и ты изгонишь их, и поселишься в городах их и в домах их:

אָרִי יִשְׁצִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת עַמִּמֶּיךָ דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ יֵת
אַרְעֵהוֹן וְתִרְתַּנּוּן וְתִיתֵב בְּקִרְוֵיהוֹן וּבִבְתֵּיהוֹן

То отдели себе три города среди земли твоей, которую Превечный, Бог твой, дает тебе, чтобы владеть ею.

תִּלְתִּי קִרְוִין תִּפְרֹשׁ לָךְ בְּגוֹ אֶרֶץ דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לָּךְ
לְמִירְתָּהּ

Устрой себе дорогу, и на трое раздели пространство земли твоей, которую Превечный, Бог твой, дает тебе в удел, для того, чтобы убегал туда всякий убийца.

תַּתְּקֵן לָךְ אֶרְחָא וְתַתְּלֵת יֵת תְּחוּם אֶרֶץ דִּי יִחְסְגִנְךָ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ וְיִהְיֶה לְמַעֲרֹק תָּמָן כָּל קְטוּלָא

1 כִּי־יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

נָתַן לָּךְ אֶת־אֶרְצָם וַיִּרְשָׁתָם וַיֵּשְׁבֶתָ בְּעָרֵיהֶם וּבִבְתֵּיהֶם:

2 שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדֹּל ^{to divide} לָּךְ בְּתוֹךְ אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ לְרִשְׁתָּהּ:

3 תַּכְּנִין לָּךְ הַדֶּרֶךְ וְשַׁלְשֶׁת אֶת־גְּבוּל אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יִנְחִלְךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹס שָׁמָּה כָּל־רֹצֵחַ:

Rashi

תכין לך הדרך. מקלט, מקלט, היה כתוב על פרשת דרכים (מכות י:):

ושלשת את גבול ארצך. שיהא מתחלת הגבול, עד העיר הראשונה של עיר מקלט, כשיעור מהלך שיש ממנה עד השנייה, וכן משנייה לשלישית, וכן מן השלישית עד הגבול השני של ארץ ישראל:

А вот условия для убийцы, какой
может убежать туда, чтобы остаться
жив: кто убьет ближнего своего без
умысла, не будучи врагом ему ни
вчера, ни третьего дня;

וְדִין פֶּתֶגֶם קָטוֹלָא דִּיעֲרוֹק תָּמָן וְיִתְקַים דִּי יִקְטוֹל יֵת
חֲבֵרָה בְּלֹא מִנְדָּעָה וְהוּא לֹא סָנִי לֵה מֵאֲתַמְלִי
וּמִדְקָמוּהִי

Также кто войдет с ближним своим в
лес рубить дрова, и замахнет рука его
топором, чтобы срубить дерево, и
соскочит железо с топорщица, и
попадет в его ближнего, и он умрет,
— тот пусть убежит в один из городов
тех, и останется жив,

וְדִי יַעוֹל עִם חֲבֵרָה בְּחִרְשָׁא לְמַקְזִי אָעִין וְתִתְמַרְיג
יְדֵה בְּפִרוּזָלָא לְמַקְזִי אָעִי וְיִשְׁתַּלַּף פְּרוּזָלָא מִן אָעִי
וְיִשְׁכַּח יֵת חֲבֵרָה וַיָּמוּת הוּא יַעֲרוֹק לְחֻדָּא מִן קְרוּיָא
הָאֵלִין וְיִתְקַים

וְהָ דִּבְרֵי הַרְצִיחַ אֲשֶׁר־יָנוּס שָׁמָּה וְחַי ^{to live} אֲשֶׁר יִכֶּה 4

אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִלְי־דָעַת וְהוּא לֹא־שָׁנָא לּוֹ מִתְּמָל

the day
before
yesterday
שְׁלֹשֶׁם :

וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רֵעֵהוּ בִיעֹר ^{to chop or carve wood} לְחֻטֵּב עֵצִים וְנִדְחָה ^{to push off} 5

יָדוֹ בְּגִרְזֹן ^{axe} לְכָתֵת הָעֵץ וְנִשָּׁל ^{to pluck off} הַבְּרִזָּל מִן־הָעֵץ

וּמָצָא אֶת־רֵעֵהוּ וְמָת הוּא יָנוּס אֶל־אַחַת

הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחָי:

Rashi

ונדחה ידו. כשבא להפיל הגרזן על העץ, ותרגמו ונתמריג ידיה, לשון ונשמטה ידו להפיל מכת הגרזן על העץ, כי שְׁמָטוּ
הַבָּקָר (שמואל-ב ו, ו) תרגם יונתן אָרִי מְרֻגָהִי תוֹרִיא:
ונשל הברזל מן העץ. יש מרבתינו אומרים נשמט הברזל מִקְתּוֹ, ויש מהם אומרים שישל הברזל לחתיכה מן העץ המתבקע,
והיא נתזה והרגה (מכות ז:):

Дабы кровомститель не погнался за убийцею, когда разгорячится сердце его, и не настиг его, когда далек будет путь, и не бил его до смерти, а ему не следует смертная казнь, ибо он не был врагом ему ни вчера, ни третьего дня.

דִּילְמָא יִרְדּוּף גָּאֵל דְּמָא בְּתַר קְטוּלָא אַרִי יַחַם לֵבָה
וַיִּדְבַּקְנָה אַרִי תִסְגִּי אֶרְחָא וַיִּקְטְלֵנָה נֶפֶשׁ וְלֵה לִית
חֻבַּת דִּין דְּקְטוּל אַרִי לֹא סָנִי הוּא לֵה מִתְמַלִּי
וּמִדְקֻמוּהִי

6 פִּן־יִרְדּוּף גָּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצָח כִּי יַחַם לֵבָבוֹ
וְהִשִּׁיגוּ כִּי־יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ וְלֹא אֵין
מִשְׁפָּט־מָוֶת כִּי לֹא שָׂנָא הוּא לוֹ מִתְמוּל שְׁלִשּׁוֹם:
probably to be hot
to reach

Rashi

פן ירדוף גאל הדם. לכך אני אומר להכין לך הדרך וערי מקלט רבים:

Поэтому повелеваю тебе, говоря: три города отдели себе.

עַל כֵּן אֲנִי מְפַקְדֶּךָ לְמִימַר תְּלַת קְרוּיִן תִּפְרָשׁ לָךְ

Когда же Превечный, Бог твой, расширит пределы твои, как Он клялся отцам твоим, и даст тебе всю землю, которую Он обещал дать отцам твоим,

וְאִם יִפְתִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת תַּחֲנוּמֶךָ כְּמָא דִּי קִיִּים לְאַבְהָתְךָ
וַיִּתֵּן לָךְ יֵת כָּל אֶרֶעָא דִּי מְלִיל לְמַתָּן לְאַבְהָתְךָ

7 עַל־כֵּן אֲנִכִּי מְצִוֶּה לְאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: (ס)

8 וְאִם־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְתֶּיךָ וַנִּתֵּן לָךְ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת
לְאַבְתֶּיךָ:

Rashi

ואם ירחיב. כאשר נשבע לתת לך ארץ קני וקנזי וקדמוני:

— Если будешь блюсти всю заповедь
сию, чтобы исполнять ее, что и
заповедую тебе сегодня: любить
Превечного, Бога твоего, и ходить
путями его во все дни —, тогда
прибавь себе еще три города сверх
городов этих.

ארי תטר ית כל תפקדתא הדא למעבדה די אנא
מפקדך יומא דין למרחם ית יי אלהך ולמהך בארצך
דתקנו קדמוהי כל יומיא ותוסף לך עוד תלת קרוין
על תלת אליו

Rashi

ויספת לך עוד שלש. הרי תשע, ג' שבעבר הירדן, וג' שבארץ כנען, וג' לעתיד לבא:

Дабы не проливалась кровь невинная
среди земли твоей, которую
Превечный, Бог твой, дает тебе в
удел, и чтобы не было на тебе вины
крови.

ולא ישפך דם זכי בגו ארעך די יי אלהך יחב לך
אחסנא ויהי ערך חובת דין דקטול

Но если кто будет врагом ближнему
своему, и будет подстергать его, и
восстанет на него, и будет бить его до
смерти, так что тот умрет, а он
убежит в один из городов тех:

וארי יהי גבר סני לחברה ויכמן לה ויקום עלוהי
וימחנה נפש וימות ויערוק לחדא מן קרויא האליו

9 כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֲנִי
מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכֵיו
כָּל־הַיָּמִים וְיִסַּפֶּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ
הָאֵלֶּה:

10 וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לְךָ נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים: (ס)

11 וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנְא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב ^{to lurk} לוֹ וְקָם עָלָיו
וְהִכּוּהוּ נֶפֶשׁ וּמָת וְנָס אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

Rashi

וכי יהיה איש שונא לרעהו. ע"י שנאתו הוא בא לידי וארב לו, מכאן אמרו, עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה, לפי שעבר על לא תשנא (ויקרא יט, ז), סופו לבא לידי שפיכות דמים, לכך נאמר וכי יהיה איש שונא לרעהו וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש:

То пусть пошлют старейшины города
его, и возьмут его оттуда, и предадут
его в руку кровомстителя, дабы он
умер.

12 וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד

גֹּאֵל הַדָּם וּמָת:

וְיִשְׁלְחוּן סְבִי קִרְתָּהּ וַיִּדְבְּרוּן יְתֵהּ מִתְּמָן וַיִּתְּנוּ יְתֵהּ
בְּיַד גֹּאֵל דָּמָא וַיָּמוּת

Да не сжалится око твое над ним, и
снимай кровь сего невинного с
Израиля, и хорошо тебе будет.

13 לֹא תַחֲוֶס עֵינְךָ עָלָיו וּבְעֵרַת דַּם הַנֶּקִי מִיִּשְׂרָאֵל properly

וְטוֹב לָךְ: (ס)

לֹא תַחֲוֶס עֵינְךָ עָלוּהִי וּתְפִלִּי אֲשֶׁדִּי דָם זָכִי מִיִּשְׂרָאֵל
וַיֵּיטֵב לָךְ

Rashi

לא תחוס עינך עליו. שלא תאמר, הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה ונמצאו שני ישראלים הרוגים (ספרי קפז):

שישי

Не отодвигай межи ближнего твоего,
которую положили предки в уделе
твоом, доставшемся тебе в земле,
которую Превечный, Бог твой, дает
тебе, чтобы владеть ею.

14 לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גְּבֻלֹּךָ רַאשֵׁינִים properly to retreat

בְּנִחְלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ

לְרִשְׁתָּהּ: (ס)

לֹא תִשְׁנִי תַחֲוֶמָא דְחִבְרָךְ דִּי תַחֲיִמוֹ קְדָמָאִי בְּאַחֲסִנְתָּךְ
דִּי תַחֲסִן בְּאַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵהֵב לָךְ לְמִירְתָּהּ

Rashi

לא תסיג גבול. לשון נסגו אָחֹר (ישעיה מב, יז), שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור, לתוך שדה חבירו, למען הרחיב את שלו, והלא כבר נאמר לא תגזול, מה תלמוד לומר לא תסיג, למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין, יכול אף בחוץ לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול:

Да не выступает один свидетель
против кого либо в какойнибудь
вине и в какомнибудь преступлении,
в какомнибудь грехе, которым он
согрешит; по словам двух свидетелей
или по словам трех свидетелей пусть
состоится приговор.

לֹא יָקוּם סֵהִיד חֵד בְּגִבֵּר לְכָל עֹוִן וְלְכָל חֹבִין בְּכָל
חַט די יְחָטִי עַל מִימֵר תִּרְיִן סֵהִידִין אוֹ עַל מִימֵר תִּלְתָּא
סֵהִידִין יִתְקַיֵּם פְּתִגְמָא

15 לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עֹוִן וְלְכָל־חֲטָאֹת

בְּכָל־חֲטָא אֲשֶׁר יִחַטֵּא עַל־פִּי | שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי
שְׁלֹשָׁה־עֵדִים יָקוּם דְּבָר:

Rashi

עד אחד. זה בנה אב, כל עד שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו אחד (סוטה ב:):

לכל עון ולכל חטאת. להיות חבירו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה (ספרי קפח), אמר לחבירו תן לי מנה שהלויתך, א"ל אין לך בידי כלום, ועד אחד מעידו שיש לו, חייב להשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לב"ד, ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים (שם):

Когда же выступит свидетель
злобный против кого либо, донося на
него в преступлении:

אַרִי יָקוּם סֵהִיד שְׁקָר בְּגִבֵּר לְאַסְהֵדָא בֵּה סְטִיָּא

16 כִּי־יָקוּם עַד־חָמָס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סֵרָה : apostasy

Rashi

לענות בו סרה. דבר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת, כיצד, שאמרו להם והלא עמנו הייתם באותו היום במקום פלוני (מכות ה. — ספרי קפט):

То пусть предстанут оба эти человека,
у которых есть тяжба, пред
Превечного, пред священников и
судей, которые будут в те дни;

וַיָּקוּמוּן תְּרִין גְּבָרִין דִּי לְהוֹן דִּינָא קָדָם יִי קָדָם כְּהֻנָּא
וְדִינָא דִּי יְהוֹן בְּיוֹמָא הָאָנוּן

17 וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאָנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי
הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַיָּמִים הָהֵם:

Rashi

ועמדו שני האנשים. בעדים הכתוב מדבר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד (שבועות ל).
אשר להם הריב. אלו בעלי הדין:
לפני ה'. יהיה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט (תהלים פב, א):
אשר יהיו בימים ההם. יפתח בדורו כשמואל בדורו (ראש השנה כה:), צריך אתה לנהוג בו כבוד:

И когда судьи исследуют хорошо, и
вот, свидетель ложный — свидетель
этот, ложно показал он против брата
своего:

וַיִּתְּבַעוּן דִּינָא יְאוּת וְהָא סָהִיד שְׁקֵר סָהִדָא שְׁקֵרָא
אֶסְהֵד בְּאַחוּהִי

18 וְדִרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֵב וְהַנָּה עַד־שֹׁקֵר הָעֵד שְׁקֵר עֲנֵה
בְּאָחִיו:

Rashi

ודרשו השופטים היטב. על פי המזמין אותם, שבודקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה:
והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר:

То сделайте ему то, что он умышлял
делать брату своему; так устрани зло
из среды твоей.

וְתַעֲבֹדוּן לֵה כְּמָא דִּי חָשִׁיב לְמַעַבְד לְאַחוּהִי וְתַפְּלִי
עָבַד דְּבִישׁ מִבֵּינָךְ

19 וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבְעֵרָתָּ
הָרָע מִקִּרְבְּךָ:

to plan

Rashi

כאשר זמם. ולא כאשר עשה, מכאן אמרו, הרגו אין נהרגין (מכות ה:):
לעשות לאחיו. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי בת כהן נשואה שאינם בשריפה, אלא בְּמִיתַת הַבּוֹעַל שהוא בחנק,
שנאמר בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף (ויקרא כא, ט), היא ולא בועלה, לכך נאמר כאן לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם

לעשות לאחותו, אבל בכל שאר מיתות השוה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש, כגון שהעידה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה, שלא מיעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהן הזמה כמיתת הבועל:

Прочие же слышат и убоятся, и не
будут впредь делать подобного сему
злу в среде твоей.

20 וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כַּדָּבָר

הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ:

וְדִישְׁתָּאֲרוּן יִשְׁמְעוּ וַיִּדְחֻלוּ וְלֹא יוֹסְפוּ לְמַעֲבֹד עוֹד
כַּפְתָּגְמָא בִישָׂא הָדִין בֵּינֶךָ

Rashi

ישמעו ויראו. מכאן שצריכין הכרזה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בב"ד:

И да не сжалится око твое: душа за
душу, глаз за глаз, зуб за зуб, рука за
руку, нога за ногу.

21 וְלֹא תַחֲסֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד

בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל: (ס)

וְלֹא תַחֲסֹס עֵינֶךָ נֶפֶשָׁא חָלָף נֶפֶשָׁא חָלָף עֵינָא
שָׁנָא חָלָף שָׁנָא יָדָא חָלָף יָדָא רֶגְלָא חָלָף רֶגְלָא

Rashi

עין בעין. ממון, וכן שן בשן וגו':

דברים 20

Когда ты выйдешь на войну против
врага твоего, и увидишь коней и
колесницы, народ более
многочисленный, чем ты, то не бойся
их, ибо с тобою Превечный, Бог твой,
который вывел тебя из земли
Египетской.

1 כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַיֵּרְאֶיךָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֵב

מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ

מִמֶּרְךָ מִצְרַיִם:

אֲרִי תְּפֹק לְאַגָּחָא קֶרְבָּא עַל בְּעָלֵי דְבִבְדָּ וְתַחֲזִי סוּסָן וְרַתְּפִין עִם סִגֵּי מְנָדָּ לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן אֲרִי יִי אֱלֹהֶיךָ מִימְרָה
בְּסַעֲדָךָ דְּאַסְקָךָ מֵאַרְעָא דְּמַצְרַיִם

Rashi

כי תצא למלחמה. סמך הכתוב יציאת מלחמה לכאן, לומר לך, שאין מחוסר אבר יוצא למלחמה. דבר אחר, לומר לך, אם עשית משפט צדק, אתה מובטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח, וכן דוד הוא אומר, עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי (תהלים קיט, קכא):

על אויבך. יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך:

סוס ורכב. בעיני כולם כסוס אחד, וכן הוא אומר וְהָפִיתָ אֶת מִדְּוֵן כְּאִישׁ אֶחָד (שופטים ו, טז), וכן הוא אומר כִּי בָּא סוּס פְּרָעָה (שמות טו, יט):

עם רב ממך. בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב:

И да будет, когда вы приступите к
сражению, то пусть подойдет
священник и говорит народу,

2 וְהָיָה כְּקֶרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר
אֶל־הָעָם:

וְהִי כְּמִקְרַבְכֶּם לְאַגָּחָא קֶרְבָּא וְיִתְקַרֵּיב כְּהֵנָּא וַיִּמְלֹל
עִם עַמָּא

Rashi

כקרבכם אל המלחמה. סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם:

ונגש הכהן. המשווה לכך, והוא הנקרא משווח מלחמה (סוטה מב.):

ודבר אל העם. בלשון הקודש (שם):

И скажет им: слушай, Израиль! вы
приступаете сегодня к сражению с
врагами вашими; да не робеет сердце
ваше, не бойтесь, и не смущайтесь, и
не трепещите пред ними.

3 וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קֶרְבִּים הַיּוֹם

לְמִלְחָמָה עַל־אִיְבֵיכֶם אֶל־יָרֵךְ לְבַבְכֶּם

אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחֲפֹזוּ וְאֶל־תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם:

וַיִּמַּר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתּוֹן קֶרִיבִין יוֹמָא דִּין

לְאַגָּחָא קֶרְבָּא עַל בְּעָלֵי דְבִבְיָכוֹן לֹא יִזְוַע לְבָכוֹן לֹא

תִּדְחָלוֹן וְלֹא תִתְבַּהֲתוֹן וְלֹא תִתְבָּרוֹן מִקְדָּמֵיהוֹן

Rashi

שמע ישראל. (שם) אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם (שם):

על אויביכם. אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר וַיִּקְמוּ

הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בְשִׁבְיָהּ וְכָל מַעֲרָמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל וַיִּלְבָּשׁוּם וַיַּנְעִלוּם וַיַּאֲכִלוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם וַיַּנְהִלוּם בְּחֻמִּים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיָּבִיאוּם יָרְחוֹ עִיר הַתְּמָרִים אֶצֶל אֲחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן (דברי הימים ב כח, טו), אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה:

אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו. ארבע אזהרות, כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים, מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה, כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינוסו, ורומסים בסוסייהם ומצהילין אותם, להשמיע קול שעטת פרסות סוסייהם, וצווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול (סוטה שם):

אל ירך לבבכם. מצהלת סוסים:

אל תיראו. מהגפת התריסין:

ואל תחפזו. קול הקרנות:

ואל תערצו. מקול הצווחה:

Ибо Превечный, Бог ваш, Он идет с
вами, чтобы сражаться за вас с
врагами вашими, чтобы помогать вам.

אֲרִי יי אֱלֹהֵינוּ דְּמַדְבֵּר קְדָמֵינוּ לְאַגָּחָא לְכוֹן קָרֵב עִם
בְּעָלֵי דְבָבֵינוּ לְמַפְרָק יִתְכוֹן

4 כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִלָּךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם

עִם־אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

Rashi

כי ה' אלהיכם וגו'. הם באים בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום, פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו (סוטה מב.):
ההולך עמכם. זה מחנה הארון:

И пусть говорят надзиратели народу,
и скажут: кто здесь такой, который
выстроил дом новый, но не обновил
его, пусть идет и возвращается в дом
свой, дабы он не умер на войне, и
человек другой не обновил его.

וַיִּמְלִלּוּן סֹרְכֵיָא קָדָם עָמָא לְמִימָר מִן גִּבְרָא דִּי בָנָא
בֵּיתָא חֲדָתָא וְלֹא חֲנֻכָּה יְהִי וַיְתוּב לְבֵיתָה דִּילְמָא
יָמוּת בְּאַגָּחָא קָרְבָּא וּגְבַר אַחֲרָן יִחְנֻכָּהּ

5 וַדְּבָרוּ הַשְּׂטָרִים^{properly} אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה

בֵּית־חֲדָשׁ וְלֹא חֲנֻכּוֹ^{properly} יָלַךְ וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ פְּוִימוֹת

בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנֻכּוֹ:

Rashi

ולא חנכו. לא דר בו, חנוך לשון התחלה:

ואיש אחר יחנכנו. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

И кто здесь такой, который насадил виноградник, но не почал его, пусть идет и возвращается в дом свой, дабы он не умер на войне, и человек другой не почал его.

ומן גברא די נציב כרמא ולא אכלה יהוה ויתוב
לבייתה דילמא ימות באגחא קרבא וגבר אחרן יחלנה

Rashi

ולא חללו. לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונים לאכלן בירושלים, או לחללן בדמים ולאכול הדמים בירושלים:

И кто здесь такой, который сосватал себе жену, но не взял её, пусть идет и возвращается в дом свой, дабы он не умер на войне, и человек другой не взял её.

ומן גברא די ארס אתתא ולא נסבה יהוה ויתוב
לבייתה דילמא ימות באגחא קרבא וגבר אחרן יסבנה

Rashi

פן ימות במלחמה. ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי הכהן, כדאי הוא שימות:

И да продолжают надзиратели говорить народу, и да скажут: кто здесь такой, который боязлив и робок сердцем, пусть идет и возвращается в дом свой, дабы не оробело сердце братьев его, как его сердце.

ויספון סרכיא למללא עם עמא וימריון מן גברא
דדחל ותביר לבא יהוה ויתוב לבייתה ולא יתבר ית
לבא דאחוהי פלבה

6 ומי־האיש אשר־נטע כרם ולא חללו ילדו וישב לביתו

פנימות במלחמה ואיש אחר יחללנו:

to engage
for
matrimony

7 ומי־האיש אשר־ ארש אשה ולא לקחה ילדו

וישב לביתו פנימות במלחמה ואיש אחר יקחנה:

to liquefy

tender

ורד הלבב ילדו וישב לביתו ולא ימס

את־לבב אחיו פלבבו:

ויספו השוטרים. למה נאמר כאן ויספו, מוסיפין זה על דברי הכהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן שמע ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש ושני ושלישי כהן מדבר ושוטר משמיע, וזה שוטר מדבר ושוטר משמיע (סוטה מג.):
הירא ורך הלבב. רבי עקיבא אומר, כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה, רבי יוסי הגלילי אומר, הירא מעבירות שבידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואהו חוזר אומר, שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה (סוטה מד.):

И да будет, когда надзиратели
окончат говорить народу, то пусть
назначат начальников ополчений во
главу народа.

9 וְהָיָה כְּכֹלֵת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפָקְדוֹ שָׂרֵי

צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: (ס)

וְהָיָה כִּד יִשְׁצוֹן סָרְכִיָּא לְמַלְלָא עִם עָמָא וַיִּמְנוּן רַבְּנֵי
חֵילָא בְּרִישׁ עָמָא

שרי צבאות. שמעמידין זקפין מלפניהם ומאחריהם וכשילים של ברזל בידיהם, וכל מי שרוצה לחזור, הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים, שובו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחלת נפילה ניסה (שם):

שביעי

Когда подойдешь к городу, чтобы
воевать с ним, то пригласи его к миру.

10 כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם:

אַרִּי תִקְרַב לְקִרְתָּא לְאַגְחָא (קִרְבָּא) עָלֶיהָ וְתִקְרִי לָהּ
מְלִין דְּשָׁלָם

כי תקרב אל עיר. במלחמת הרשות הכתוב מדבר, כמו שמפורש בענין, כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו':

И да будет, если он ответит тебе
миром и отворит тебе, то весь народ,
который найдется в нем, пусть будет
тебе данником, и пусть служит тебе.

וְיִהְיֶה אִם שָׁלֵם תַּעֲנֹנְךָ וְתַפְתַּח לְךָ וַיְהִי כָּל עַמָּא
דִּישְׁתַּכַּח בֵּיהּ יְהוֹן לְךָ מִסְּקֵי מִסִּין וַיִּפְלַחְנֹךְ

11 וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֹךְ וּפְתַחְהָ לְךָ וַיְהִי כָּל־הָעָם

הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לְמָס וְעִבְדוּךָ:

Rashi

כל העם הנמצא בה. אפילו אתה מוצא בה משבעה אומות שנצטויות להחרימם, אתה רשאי לקיימם (ספרי ר):
למס ועבדוך. עד שיקבלו עליהם מסים ושעבוד (שם):

Если же он не помирится с тобою, а
будет вести с тобою войну, и ты его
осадишь,

וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשֶׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ
עָלֶיהָ:

12 וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשֶׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ

עליה:

Rashi

ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה. הכתוב מבשרך, שאם לא תשלים עמך, סופה להלחם בך אם תניחנה ותלך:
וצרת עליה. אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים:

И Превечный, Бог твой, предаст его в
руку твою, то порази всех мушчин
острием меча.

וַיִּמְסְרֶנָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְתִמְחִי יָת כָּל דְּכוּרָהּ לִפְתָּגָם
דְּחָרָב

a male

13 וַנִּתְּנָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְהָפִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ

לפִי־חָרָב:

Rashi

ונתנה ה' אלהיך בידך. אם עשית כל האמור בענין, סוף שה' נותנה בידך:

Только женщин и детей и скот, и все,
что будет в городе, всю добычу его,
можешь забрать себе, и пользуйся
добычею врагов твоих, которую
Превечный, Бог твой, дал тебе.

לְחֹד נָשִׁי וְטַפָּלָא וּבְעִירָא וְכָל דִּי יְהִי בְקָרְתָא כָּל
עֲדָא תַבּוּז לָךְ וְתִכּוּל יֵת עֲדָא דְסִנְאָךְ דִּי יְהִי יְיָ
אֱלֹהֶיךָ לָךְ

Rashi

והטף. אף טף של זכרים, ומה אני מקיים והכית את כל זכורה, בגדולים:

Так должен ты поступать со всеми
городами, весьма удаленными от
тебя, которые не из городов народов
сих.

כּוּן תַּעֲבֹד לְכָל קְרוּיָא דִּי רְחִיקִין מִנָּךְ לְחֻדָּא דִּי לֹא
מִקְרִי עַמֻּמֵּי הָאֵלִין אֲנִין

В городах же народов сих, которые
Превечный, Бог твой, дает тебе в
удел, не оставляй в живых ни души.

לְחֹד מִקְרִי עַמֻּמֵּי הָאֵלִין דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ
אֲחֻסָּנָא לֹא תִקִּים כָּל נַשְׁמָתָא

Но закланию предай их: Хеттеев и
Эмореев, Ханаанеев и Периззеев,
Хиввеев и Иевусеев, как повелел тебе
Превечный, Бог твой;

אַרִי גְמָרָא תְּגַמְרִנּוּן חֲתָאִי וְאַמְרָאִי כְּנַעֲנָאִי וּפְרִזָּאִי
חֲוָאִי וִיבוּסָאִי כְּמָא דִּי פִקְדָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ

Rashi

כאשר צוך. לרבות את הגרגשי:

14 רַק הַנָּשִׁים וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר
כָּל־שָׁלָלָהּ תִּבְזוּ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שָׁלָל אִיְכִידָהּ
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ:

children

to plunder

15 כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרְחוֹקֹת מִמֶּנִּי מֵאֲדָא אֲשֶׁר
לֹא־מִעָרֵי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנָּה:

16 רַק מִעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
נִחְלָה לֹא תַחֲסֶה כָל־נַשְׁמָה:

17 כִּי־הִחַרְמָם תַּחֲרִימָם הַחֲתִי וְהָאֶמְרִי הַכְּנַעֲנִי

Hittite

וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה

Jebusite

Hivite

a Perizzite

אֱלֹהֶיךָ:

Дабы они не научили вас делать по
всем мерзостям их, которые они
делали пред богами своими; тогда вы
согрешили бы пред Превечным,
Богом вашим.

בְּדִיל דִּי לֹא יִלְפוּ יִתְכוּן לְמַעַבְד כָּכָל תּוֹעֲבָתְהוֹן דִּי
עֲבָדוּ לְטַעֲוִתְהוֹן וְתַחֲבוּן קֳדָם יי אֱלֹהֵיכֹן

18 לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבָתָם

אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וַחֲטִאתָם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ס)

Rashi

למען אשר לא ילמדו. הא אם עשו תשובה והתגיירו, אתה רשאי לקבלם:

Когда будешь осаждать город долгое
время, воюя с ним, чтобы взять его, то
не порть дерев его поднятием на них
топора, ибо с них ты можешь есть,
потому не срубай их; ибо человек ли
дерево полевое, чтобы оно было
подвергнуто тобою осаде?

אַרִי תַצוּר לְקִרְתָּא יוֹמִין סְגִיָּאין לְאַגְחָא עֲלֵה
לְמַכְבָּשָׁה לֹא תַחַבֵּל יֵת אֵילָנָה לְאַרְמָא עֲלוּהִי פְרִזְלָא
אַרִי מִנָּה תִיכּוֹל וַיִּתֵּה לֹא תִקּוּץ אַרִי לֹא כְּאַנְשָׁא אֵילָן
חֻקְלָא לְמִיעַל מְקַדְמָךְ בְּצִירָא

19 כִּי־תַצוּר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ

לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לְנִדָּח ^{to push off} עָלֶיהָ ^{axe} גִּרְזֹן כִּי

מִמֶּנּוּ תֹאכֹל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה

לְבֹא מִפְּנֵיךְ בַּמָּצוֹר:

Rashi

ימים. שנים:

רבים. שלשה, מכאן אמרו, אין צרין על עיירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם לשבת (ספרי רג). ולמד, שפותח בשלום
שנים או ג' ימים, וכן הוא אומר, וַיָּשָׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שָׁנִים (שמואל ב' א, א), ובמלחמות הרשות הכתוב מדבר (ספרי שם):

כי האדם עץ השדה. הרי כי משמש בלשון דלמא, שמא האדם עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניך להתייטר ביסורי רעב
וצמא כאנשי העיר, למה תשחיתנו:

Но деревья, о которых ты знаешь, что
они деревья не плодоносные, их
можешь портить и рубить, чтобы
строить осадные укрепления против
города, который ведет с тобою войну,
до падения его.

לְחוֹד אֵילָן דְּתִדַּע אָרִי לֹא אֵילָן דְּמֵאֲכָל הוּא יִתֵּה
תַּחְבֵּל וְתִקּוֹץ וְתִבְנִי כְּקוֹמִין עַל קִרְתָּא דִּי הִיא עֲבָדָא
עִמָּךְ קִרְבָּא עַד דְּתִכְבָּשָׁה

20 רָק עֵץ אֲשֶׁר־תִּדַּע כִּי־לֹא־עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֶתוֹ תִּשְׁחִית

וְכָרַתָּ וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל־הָעֵיר אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ

מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ: (פ)

Rashi

עד רדתה. לשון רדוי, שתהא כפופה לך:

דברים 21

Если будет найден убитый — на
земле, которую Превечный, Бог твой,
дает тебе, чтобы владеть ею —,
лежащий на поле, неизвестно, кто
убил его,

אָרִי יִשְׁתַּכַּח קְטִילָא בְּאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ
לְמִירְתָּהּ רָמִי בְּחַקְלָא לֹא אֶתִידַע מִן קְטִילָה

То пусть выйдут старейшины твои и
судьи твои, и измерят до городов,
которые вокруг убитого;

וַיִּפְקֹן סִבִּיךָ וְדִינֶיךָ וַיִּמָּשְׁחוּן לְקִרְוֵיָא דִּי סַחְרָנוֹת
קְטִילָא

1 כִּי־יִמָּצֵא הָלָל בְּאַדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ

לְרִשְׁתָּהּ נָפֵל בְּשָׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ:

2 וַיֵּצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמִדְּדוּ ^{properly} אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר

סְבִיבֹת הָהָלָל:

Rashi

ויצאו זקניך. מיוחדים שבזקניך (סוטה מד:), אלו סנהדרי גדולה:
ומדדו. ממקום שהחלל שוכב:
אל הערים אשר סביבות החלל. לכל צד, לידע איזו קרובה:

И город, который окажется
ближайшим к убитому, — пусть
старейшины этого города возьмут
молодую телицу, на которой еще не
работали, которая еще не тянула под
ярмом;

וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִיבָה לְקַחְתָּ וְלִקְחוּ זֶקֶנֶי הָעִיר הַהִוא
עֵגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֲבָדָה בָּהּ אִשָּׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעֵל:
בְּנוֹר

И пусть отведут старейшины города
того эту телицу в долину с быстрым
потокм, которая не обрабатывается
и не засеивается, и убьют телицу с
затылка там в долине.

וַיַּחֲתוּן סִבֵּי קִרְיָתָא הָהִיא יֵת עֵגְלָתָא לְנַחֲלָא בִּיר דִּי
לֹא יִתְפַּלַּח בֵּהּ וְלֹא יִזְדַּרַע וַיִּנְקְפוּן תַּמָּן יֵת עֵגְלָתָא
בְּנַחֲלָא

3 וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִיבָה אֶל-הַחֲלָל וְלִקְחוּ זֶקֶנֶי הָעִיר הַהִוא
עֵגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֲבָדָה בָּהּ אִשָּׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעֵל:

4 וְהוֹדְדוּ זֶקֶנֶי הָעִיר הַהִוא אֶת-הָעֵגְלָה אֶל-נַחֲלָא
אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעֶרְפוֹ ^{to break the neck} שֵׁם ^{permanence}
אֶת-הָעֵגְלָה בְּנַחֲלָא:

Rashi

אל נחל איתן. קשה, שלא נעבד (סוטה מה:).
וערפו. קוצץ ערפה בקופיץ, אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר
על הריגתו של זה, שלא הניחוהו לעשות פירות (שם מו:).

И пусть подойдут священники, сыны
 Левиины, — ибо их избрал
 Превечный, Бог твой, чтобы служить
 Ему и благословлять именем
 Превечного, и по их слову должен
 решаться всякий спор и всякое дело о
 повреждении. —

וַיִּתְקַרְבוּן כֹּהֲנֵי לְוִי אֲרִי בָהוֹן יִתְרָעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
 לְשִׁמּוּשׁוֹתָהּ וּלְבָרָכָא בְּשֵׁם דְּיְיָ וְעַל מִמְרָהוֹן יְהִי כָּל
 דִּין וְכָל מַכְתָּשׁ סִגִּירוֹ

И все старейшины города сего,
 ближайшие к убитому, пусть омоют
 руки свои над телицею, убитою с
 затылка в долине,

וְכָל סִבֵּי קִרְתָּא הָהִיא דְּקָרִיבִין לְקַטִּילָא יִסְחוּן יָת
 יְדֵיהוֹן עַל עֲגֻלְתָּא דְּנִקְפְּתָא בְּנַחֲלָא

И возгласят и скажут: руки наши не
 пролили крови этой, и глаза наши не
 видели.

וַיִּתִּיבוּן וַיִּמְרוּן יְדֵנָא לָא אֲשָׁדּוּ יָת דְּמָא הָדִין וְעֵינֵנָא
 לָא חִזְאָה

5 וַנִּגְשׂוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לְוִי כִּי בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרֶךְ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל־רִיב
 וְכָל־נִגְעַ:

6 וְכָל זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרָבִים אֶל־הַחֹלֶל יִרְחֲצוּ
 אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֲגֻלָּה הָעֲרוּפָה בְּנַחֲלָ:

7 וְעָנוּ וַאֲמָרוּ יְדֵינוּ לֹא שִׁפְכָה [שִׁפְכוֹ] אֶת־הַדָּם הַזֶּה
 וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ:

Rashi

ידינו לא שפכו. וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוויה (שם
 מה:). והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל:

Искупи народ Твой, Израиль,
который Ты, Превечный, освободил, и
непусти пролитие невинной крови
в среде народа твоего Израиля; и да
будет прощена им эта кровь.

כְּהִנֵּא יִמְרוֹן כֹּפֶר לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דִּי פְּרָקְתָּא יְיָ וְלֹא
תִתֵּן חֹבֶת דָּם זָכִי בְּגוֹ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּכַפֵּר לְהוֹן עַל
דָּמָא

Rashi

ונכפר להם הדם. הכתוב מבשרם, שמשעשו כן יכופר להם העון (שם מו.):

И ты должен устранять пролитие
невинной крови из среды твоей, если
хочешь делать правое в очах
Превечного.

וְאַתָּה תִּפְלֵי אֲשָׁדִי דָם זָכִי מִבֵּינָה אֲרִי תַעֲבֹד דְּכָשֵׁר
קָדָם יְיָ: ססס

Rashi

ואתה תבער. מגיד, שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה, הרי זה יהרג (כתובות לז:), והוא הישר בעיני ה':

8 כֹּפֶר לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל־תִּתֵּן דָּם נָקִי
בְּקֶרֶב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם:

9 וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבֶּךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה: (ס)

Isaiah 51:12-52:12

הפטרה — ישעיהו

הפטרה

ישעיהו 51

I, even I, am He that comforteth you:
 Who art thou, that thou art afraid of
 man that shall die, And of the son of
 man that shall be made as grass;
 And hast forgotten the LORD thy
 Maker, That stretched forth the heavens,
 And laid the foundations of the earth;
 And fearest continually all the day
 Because of the fury of the oppressor, As
 he maketh ready to destroy? And where
 is the fury of the oppressor?
 He that is bent down shall speedily be
 loosed; And he shall not go down dying
 into the pit, Neither shall his bread fail.
 For I am the LORD thy God, Who
 stirreth up the sea, that the waves
 thereof roar; The LORD of hosts is His
 name.

12 אָנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי־אֵת וְתִירְאִי מֵאֲנוּשׁ יָמוּת

וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר ^{grass} יִנָּתֵן:

13 וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֲשׂוֹךְ נוֹטֶה שָׁמַיִם ^{to set} וַיִּסֹּד אֶרֶץ

וְתִפְחֹד תְּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת ^{to compress} הַמִּצִּיק כָּאֶשֶׁר

כּוֹנֵן לְהִשָּׁחִית וְאֵיֶה חֲמַת הַמִּצִּיק:

14 מִהֵרָ צִעָה ^{to tip over} לְהִפָּתֵחַ וְלֹא־יָמוּת לִשְׁחַת וְלֹא יִחָסֵר

לֶחֶמוֹ:

15 וְאַנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹגֵעַ הָיִים וַיַּהֲמוּ גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת

שְׁמוֹ:

And I have put My words in thy mouth,
And have covered thee in the shadow of
My hand, That I may plant the heavens,
And lay the foundations of the earth,
And say unto Zion: 'Thou art My
people.'

Awake, awake, Stand up, O Jerusalem,
That hast drunk at the hand of the
LORD The cup of His fury; Thou hast
drunken the beaker, even the cup of
staggering, And drained it.

There is none to guide her Among all
the sons whom she hath brought forth;
Neither is there any that taketh her by
the hand Of all the sons that she hath
brought up.

These two things are befallen thee; Who
shall bemoan thee? Desolation and
destruction, And the famine and the
sword; How shall I comfort thee?

Thy sons have fainted, they lie at the
head of all the streets, As an antelope in
a net; They are full of the fury of the
LORD, The rebuke of thy God.

Therefore hear now this, thou afflicted,
And drunken, but not with wine;

16 וְאֲשִׁים דְּבָרִי בִפִּיךָ וּבִצֵּל יָדִי כִסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם

וְלִסְדּוֹת אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אַתָּה: (ס)

17 הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוֹמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד

יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־ קִבְעַת ^{a goblet} כּוֹס ^{poison} הַתְּרַעֲלָה

שָׁתִית מְצִית:

18 אֵין מְנַהֵל ^{properly} לָהּ מִכָּל־בָּנִים יִלְדָה וְאֵין מְחַזֵּק בְּיָדָהּ

מִכָּל־בָּנִים גְּדֹלָה:

19 שְׁתֵּים הִנֵּה קָרָאתִיךָ מִי יִנּוּד ^{to nod} לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֶּׁבֶר

וְהָרָעָב וְהַחֲרָב מִי אֲנַחֲמֶךָ:

20 בְּנִיךָ ^{a species of antelope} עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתוֹא ^{to veil or cover}

מִכְמָר ^{rebuke} הַמְּלָאִים חֲמַת־יְהוָה גְּעֵרַת ^{fishing net} אֱלֹהֶיךָ:

21 לִכֵּן שְׁמַעֲנָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מֵיִין: (ס)

Thus saith thy Lord the LORD, And thy
God that pleadeth the cause of His
people: Behold, I have taken out of thy
hand The cup of staggering; The beaker,
even the cup of My fury, Thou shalt no
more drink it again;

And I will put it into the hand of them
that afflict thee; That have said to thy
soul: 'Bow down, that we may go over';
And thou hast laid thy back as the
ground, And as the street, to them that
go over.

22 כֹּה־אָמַר אֲדֹנָיִךְ יְהוָה וְאֱלֹהֶיךָ יִרְיֵב עִמּוֹ הִגָּה לְקַחְתִּי

מִיָּדְךָ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־קַבְלֶצֶת כּוֹס חֲמָתִי

לֹא־תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָהּ עוֹד:

23 וְשִׁמְתִּיהָ בְיַד־ מוֹגִיף ^{to grieve} אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשְׁךָ שְׁחִי

וְנַעֲבְרָה וְתִשְׁמִי כְאֶרֶץ גֹּדֶר ^{the back} וְכַחוּץ לְעִבְרִים: (ס)

ישעיהו 52

Awake, awake, Put on thy strength, O
Zion; Put on thy beautiful garments, O
Jerusalem, the holy city; For henceforth
there shall no more come into thee The
uncircumcised and the unclean.

Shake thyself from the dust; Arise, and
sit down, O Jerusalem; Loose thyself
from the bands of thy neck, O captive
daughter of Zion.

For thus saith the LORD: Ye were sold
for nought; And ye shall be redeemed
without money.

1 עוֹרִי עוֹרִי לְבָשִׁי עוֹד צִיּוֹן לְבָשִׁי | בְּגָדֵי תִפְאָרֶתָךְ ^{glory}

יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא־בָךְ עוֹד עֲרֵל

וְטָמֵא:

2 הַתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתַּפְתְּחוּ

[הַתַּפְתְּחִי] מוֹסְרִי צִוְּאוֹךְ שְׁבִיָּה בַת־צִיּוֹן: (ס) ^{the back of the neck}

3 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חֲנָם ^{free of charge} נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף

תִּגְאָלוּ:

For thus saith the Lord GOD: My
people went down aforetime into Egypt
to sojourn there; And the Assyrian
oppressed them without cause.

Now therefore, what do I here, saith the
LORD, Seeing that My people is taken
away for nought? They that rule over
them do howl, saith the LORD, And My
name continually all the day is
blasphemed.

Therefore My people shall know My
name; Therefore they shall know in that
day That I, even He that spoke, behold,
here I am.

How beautiful upon the mountains Are
the feet of the messenger of good
tidings, That announceth peace, the
harbinger of good tidings, That
announceth salvation; That saith unto
Zion: 'Thy God reigneth! '

Hark, thy watchmen! they lift up the
voice, Together do they sing; For they
shall see, eye to eye, The LORD
returning to Zion.

Break forth into joy, sing together, Ye
waste places of Jerusalem; For the
LORD hath comforted His people, He
hath redeemed Jerusalem.

4 כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה מִצְרַיִם יִרְדּוּ-עַמִּי בְּרֵאשִׁיטָה

to press
upon

לְגֹרֶשׁ שָׁם וְאַשּׁוּר בְּאַפָּס : עֲשֻׁקוֹ :

5 וְעַתָּה מִי־לִי [מֵה-] [לִי-] פֹה נֹאמֵי-יְהוֹה כִּי־לֶקַח עַמִּי

חֲנָם מִשְׁלוֹ [מִשְׁלִיו] יְהִלִּילוּ נֹאמֵי-יְהוֹה וְתָמִיד

כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי מְנַאֲץ:

6 לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא

הַמְדַּבֵּר הַנִּנִּי:

7 מֵה- נֹאדוּ עַל־הַהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מְשִׁמֵּעַ שְׁלוֹם properly

מְבַשֵּׂר טוֹב מְשִׁמֵּעַ יְשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיהָ:

8 קוֹל צִפְיָה נִשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו properly יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ

בְּשׁוּב יְהוֹה צִיּוֹן:

9 פָּצְחוּ רִנְנוּ יַחְדָּו חֲרָבוֹת properly יְרוּשָׁלַם כִּי־נָחַם יְהוֹה to break out

עֲמֹו גָּאֵל יְרוּשָׁלַם:

The LORD hath made bare His holy
arm In the eyes of all the nations; And
all the ends of the earth shall see The
salvation of our God.

Depart ye, depart ye, go ye out from
thence, Touch no unclean thing; Go ye
out of the midst of her; be ye clean, Ye
that bear the vessels of the LORD.

For ye shall not go out in haste, Neither
shall ye go by flight; For the LORD will
go before you, And the God of Israel
will be your rearward.

10 חֲשֹׁף יְהוָה אֶת־זְרוּעַ קִדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ ^{to strip off}

כָּל־אֶפְסֵי־אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: (ס)

11 סִירוּ סִירוּ צִאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֶל־תִּגְעוּ צִאוּ מִתּוֹכָהּ

הַבָּרוּ נִשְׂאִי כָּלִי יְהוָה: ^{to clarify}

12 כִּי לֹא בְּחִפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי־הִלָּךְ ^{experienced} ^{haste}

לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמֵאַסְפָּתְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ס)